ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
ȘCOALA GIMNAZIALĂ "NICOLAE RUSSU"
LOC. SITA BUZAULUI, NR. 228, JUD. COVASNA, 527155
Tel./Fax 0267 373052, E-mail: scoalanrussu@yahoo.com
Web: www.scoalanrussu.ro Cod sirues: 460664

Nr. _____/_____

Cuprins

Prezentarea Concursului, obiective și reguli generale 1
Bibliografie 4
Modele de subiecte - Secțiunea învățământ primar 5
subsecțiunea Junior (clasele II–III) 5
subsecțiunea Senior (clasa a IV-a) 8
Scurtă sinteză – învățământ gimnazial.....11
Studiu comparativ 16
Structura subiectului "Gimnaziu".....19

Coordonatori:

prof. Fercu Alexandru
prof. Apafi Iuliana Maria

Vă aşteptm cu drag la

"ARTIST",

concurs interdisciplinar cu tematică istorică, avizat CPEERI, poziția 637,

Data – 13 iunie 2026, Sita Buzăului, jud. Covasna!

Propunător: ȘCOALA GIMNAZIALĂ ***"NICOLAE RUSSU"*** SITA BUZĂULUI

Ce ne propunem? – scop și obiective

Realizarea unui bun cultural de interes local și național*, care să satisfacă pretențiile pasionaților de istorie și civilizație românească, să promoveze valorile și tradițiile naționale în rândul participanților și să crească accesul publicului larg la elementele culturale ale minorităților naționale.*

O.1*. În acest concurs, elevii se vor implica în activități educative cu caracter teoretic și practic cu scopul valorificării competențelor dobândite în școală în vederea abordării interdisciplinare a tuturor domeniilor care prezintă Istoria Națională (literatură, arte plastice, etnografie și folclor, arhitectură, muzică etc.) prin reconstituirea unor scene din trecut, atât civile cât și de război.*

O.2. *Implicarea unui număr cât mai mare de elevi în activități extrașcolare și extracurriculare.*

O.3. *Realizarea de activități în beneficiul elevilor din categorii dezavantajate (elevi cu CES, elevi din familii monoparentale, elevi aflați în plasament, elevi crescuți de rude sau cu părinți plecați în străinătate).*

O.4. *Comunicarea între elevi ai unor școli din județe diferite, familiarizarea lor cu mediul competițional și dezvoltarea aptitudinilor de competitori.*

Cum se desfășoară concursul?

Concursul este adresat tuturor elevilor pasionați de istorie din instituțiile de învățământ din județ/țară.

Concursul se organizează anual și este împărțit în două secțiuni, respectiv în cinci subsecțiuni, după cum urmează:

I. Învățământ primar, cu subsecțiunile:

I.1. Junior (clasele a II-a și a III);

I.2. Senior (clasa a IV-a).

II. Gimnaziu, cu subsecțiunile:

II.1. Preistorie și Antichitate;

II.2. Evul Mediu;

II.3. Epocă Modernă și Contemporană

*La toate aceste secțiuni (subsecțiuni) pot participa echipaje formate din max. **7 elevi**, coordonate de unul sau mai multe cadre didactice, nefiind obligatoriu ca echipajul să aibă în cadrul său elevi ai aceluiași nivel de clasă, **cu excepția clasei a IV-a.***

***NOTĂ: LA SECȚIUNILE PRIMAR – clasele II-III și GIMNAZIU**- echipajele pot fi omogene (elevi din aceeași clasă) sau neomogene (echipaj format din elevi de clase diferite), din cadrul aceleiași unități școlare.*

PROBELE DE CONCURS

Concursul constă în două probe:

- teoretică (evaluarea cunoștințelor științifice pe o bibliografie stabilită de organizator),

*- practică – alcătuirea și prezentarea unui proiect care să îmbine arta cu informații istorice pe o temă stabilită de fiecare coordonator **(Proba practică implică obligatoriu un JOC DE ROL, care poate integra diverse elemente: monolog, cântece, parada de costume, prezentări științifice, momente demonstrative)**, pe care îl vor susține în fața juriului.*

Tema abordată la proba a II-a va fi stabilită de către coordonator/coordonatori. Pentru secțiunea Gimnaziu, în funcție de tematica abordată, echipajul va susține proba teoretică în baza bibliografiei stabilite de organizatori (exemplu: ”O zi în Epoca Pietrei”, se încadrează în subsecțiunea Preistorie și Antichitate sau ”Ocaua lui Cuza”, se încadrează în subsecțiunea Epocă Modernă și contemporană etc.).

Punctajul maxim este 100 de puncte.

Cât durează proba scrisă?

Proba se va desfășura pe mapă tipizată. Echipajele vor fi prezente în ziua concursului, la aceeași oră (ora 09.00), într-o sală de clasă dotată cu materialele necesare (pentru fiecare nivel de studiu).

La secțiunea PRIMAR - subiectele vor fi rezolvate în echipă.

Timpul de lucru acordat probei teoretice: 35 min./Subsecțiunea Junior; 45 min./Subsecțiunea Senior.

La secțiunea GIMNAZIU – subiectele vor fi rezolvate de doi membri ai echipajului, selectați de prof. coordonator/coordonatori.

Timpul de lucru acordat probei teoretice: 50 min.

Cât durează proba practică?

Proba se desfășoară prin participare directă. Se impune un număr maxim de actori (7elevi). Durata prestației: 10 -20 min.

Premierea

La fiecare Secțiune se va acorda Trofeul „ArtIst” echipajului cu cel mai mare punctaj. Se acordă premiile I, II și III pentru fiecare subsecțiune din concurs (Primar: clasele II-III și clasa a IV-a; Gimnaziu: Preistorie și Antichitate, Evul Mediu și Epocă Modernă și Contemporană). Numărul mențiunilor poate fi până la 25% din totalul participanților.

Parteneri

Această ediție ca și edițiile anterioare „ArtIst” este posibilă cu sprijinul partenerilor:

Asociația ASURA, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Inspectoratul Școlar Județean Covasna, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Primăria comunei Sita Buzăului și Căminul Cultural din Sita Buzăului.

Pentru mai multe detalii despre concurs și înscrieri

Prof. ***Apafi Iuliana*** *– Secțiunea Învățământ Primar*

Email: ***iuliana.apafi@yahoo.com*** *, tel.: 0740232657*

Prof. ***Fercu Alexandru*** *– Secțiunea Gimnaziu*

Email: ***alexandrufercu@yahoo.com*** *, tel.: 0787634587*

Anul 2026 *are o semnificație istorică deosebită, marcând 570 de ani de la glorioasa* ***Bătălie de la Belgrad****, moment în care oștile conduse de* ***Iancu de Hunedoara*** *au obținut o victorie de excepție împotriva armatei lui* ***Mehmed al II-lea****, cuceritorul Constantinopolului.*

În semn de omagiu adus celui supranumit ***”atletul lui Hristos”****,* ***organizatorii Concursului ArtIst au decis ca, la secțiunea Gimnaziu, subiectele probei teoretice pentru toate cele trei subsecțiuni să fie dedicate luptei antiotomane, cu accent pe figura lui Iancu de Hunedoara*** *și pe două mari personalități istorice influențate de modelul său,* ***Vlad Țepeș*** *și* ***Ștefan cel Mare****.*

BIBLIOGRAFIE

I. SECȚIUNEA -Învățământ primar:

a. JUNIOR - clasele II-III

a.1. **Legende istorice:**

a.1.1. ***Povestea preafrumoasei Dochia****, Dumitru Almaș*
https://www.youtube.com/watch?v=4RFpozioFY4
a.1.2. ***Legenda Horei****, de Petru Demetru Popescu*
https://www.youtube.com/watch?v=LYAuoIFXGMk
a.1.3. ***Dreptatea lui Cuza***
https://www.youtube.com/watch?v=YHJdLMBvtds&t=232s
a.1.4. ***Mihai Viteazul****, Dumitru Almaș*
https://www.youtube.com/watch?v=gEJPrOJo5OQ
a.1.5. ***Condeiele lui Vodă*** *, de Dumitru Almas*
https://www.youtube.com/watch?v=EAOUTzpgLI8

a.2. ***Simbolurile ţării***:

a.2.1. Imnul României - primele 3 strofe,
a.2.2. Stema ţării, sigiliul Statului Român
a.2.3. Ziua Națională a României,
a.2.4. Drapelul României

a.3. Imagini cu personalități istorice:

a.3.1. Mircea cel Bătrân,
a.3.2. Iancu de Hunedoara
a.3.3. Ștefan cel Mare
a.3.4. Vlad Țepeș,
a.3.5. Mihai Viteazul,
a.3.6. Alexandru Ioan Cuza

b. SENIOR–clasa a IV-a

b.1. Încadrarea anilor în secole, cifre romane
b.2. Epoca antică: Dacii și romanii
Evaluare: recunoașterea vestigiilor istorice importante: Columna lui Traian, Tezaurul de la Pietroasele, Colosseumul din Roma precum și a conducătorilor Decebal și Traian, Identificarea categoriilor sociale).
b.3. Epoca medievală
• Întemeietorii statelor medievale
• Domnitori: Mircea Cel Bătrân, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul
Evaluare: *identificarea personajului istoric și asocierea lui cu un spațiu istoric (Moldova, Țara Românească, Transilvania, București, Suceava, Târgoviște) sau cu o realizare (prima Unire a Țărilor Române; Vaslui, Rovine, Posada etc.).*
b.4. Epoca Modernă
• Identificarea personajelor și asocierea cu un spațiu istoric: Cuza Vodă, regele Carol I, regina Maria.

II. SECȚIUNEA -Învățământ Gimnazial

Anul acesta, 2026, fiind declarat ***”Anul - Iancu de Hunedoara”***, în semn de respect pentru această mare personalitate a istoriei europene, ***am hotărât ca, în cadrul celor trei subsecțiuni ale concursului ”Artist”, proba scrisă să fie dedicată personalităților istorice Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare.***

În acest sens, am elaborat o scurtă sinteză, care va fi completată și aprofundată prin studiul manualului de Istorie pentru clasa a VIII-a.

De asemenea, pentru sprijinirea pregătirii elevilor, au fost incluse trimiteri către diferite site-uri educaționale și resurse online relevante.

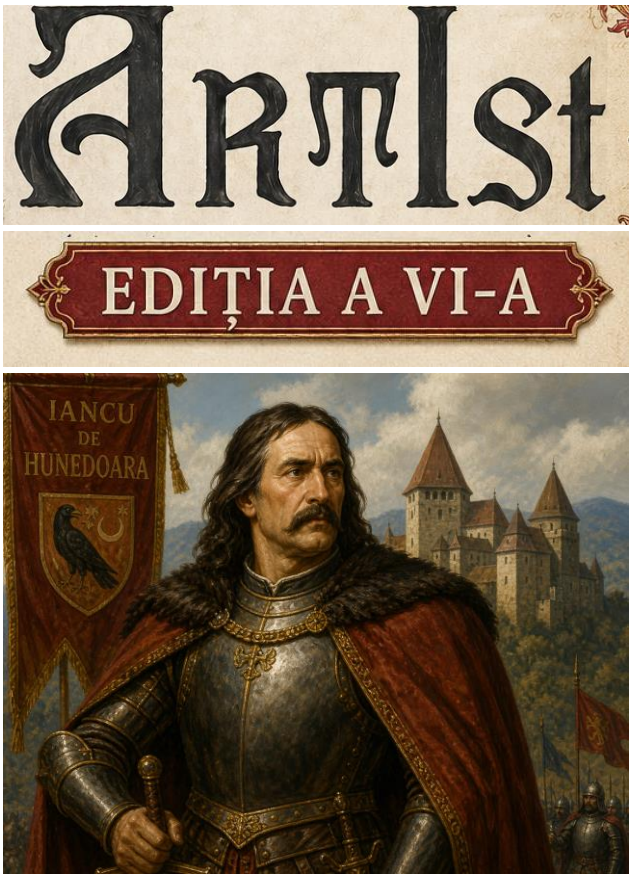

Modele de subiecte - Secțiunea învățământ primar

MODEL SUBIECT
***SUBSECŢIUNEA „Artist- junior”* (clasele a II-a şi a III-a)**

Partea I
1. Completaţi Imnul Naţional al României , adăugând cuvintele care lipsesc:

Deşteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adâncirăa ……..de tirani
Acum ori niciodată croieşte-ţi altă soarte,
La care să se-nchine şi cruzii tăi duşmani.

Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de……,
Şi că-n a noastre ……..păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de ……..

Priviţi, măreţe……, Mihai, Ştefan, Corvine,
Româna naţiune, ai voştri strănepoţi,
Cu braţele……, cu focul vostru-n vine,
Viaţă-n libertate …….." strigă toţi.

2px7=14 puncte

2..Identifcaţi legenda şi completaţi spaţiile goale cu cuintetele potrivite din paranteză:

- Într-una dintre luptele lui ……cu turcii , acesta a fost biruit şi s-a retras în munţi. Aşa a ajuns în casa bătrânei Vrâncioaia. Aceasta şi-a dat seama că după îmbrăcăminte musafirul ar fi chiar domnul Moldovei. Ea a mers la stână la cei……fii ai săi, îndemnându-i să strângă armata pentru a-l ajuta pe domnitor să se reîntoarcă la luptă. Au ……bătălia datorită feciorilor şi domnitorul le-a oferit acestora drept mulţumire……

Titlul legendei este……

(câștigat,Munții Vrancei, Ștefan cel Mare, șapte)

2px4+3 puncte titlul legendei=11 puncte

3. **Alege varianta corectă**:

3.1.Un soldat de-al lui Ţepeş a fost eliberat de sultan pentru că :

a) era îndrăzneţ
b) s-a luptat bine
c) era isteţ

3.2.Sultanul a vrut să afle de la prizonierul luat de la Țepeș:

a)câți ostași are domnitorul român
b) cum să îl învingă pe Țepeș
c)cu ce arme se luptau românii

3.3. Cuza-Vodă se îmbrăca în straie ţărăneşti şi mergea în târg ca să :
a) îi prindă pe cei care înşelau
b) se simtă şi el ca un ţăran
c) audă ce vorbeau ceilalţi despre el

3.4. Mircea cel Bătrân a însemnat pe săgeţile lui Stroe:
a) Literele S şi M
b) o cruce
c) niste cifre

3.5. "Condeiele lui Vodă" simbolizează:

a) unelte de scris
b) arcuri
c) condeiele îi aparţin lui Vodă, fiindcă la porunca domnitorului, românii vor scrie vârtos pe pielea duşmanilor

3.6.Ostaşul Dragomir a primit amintire de la fiica cea mică înainte să plece la luptă o batistă :

a) Albastră
b) Roşie
c) Albă

2x6= 12puncte

II. Partea a doua

I.Găsiţi toate cuvintele care denumesc însemnele naţionale şi enumeraţi-le pe spaţiul următor:

……
……
……
……
……
……
……

2x4 puncte= 8puncte

2. Găsește traseul potrivit pentru a ieși din labirint, respectând săgețile:

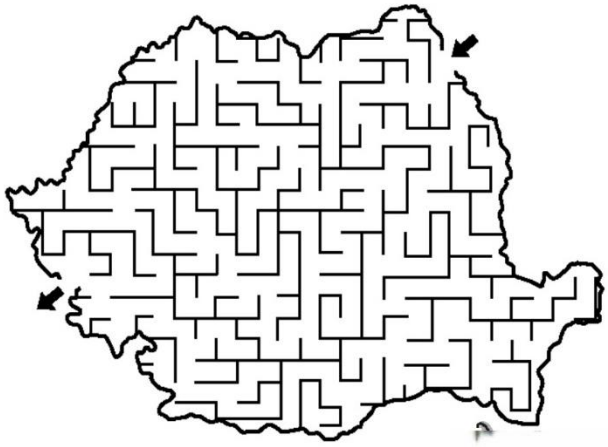

5 puncte

III. Partea a III a

Reconstituiţi imaginea din piesele de puzzle primite şi identificaţi numele domnitorului……

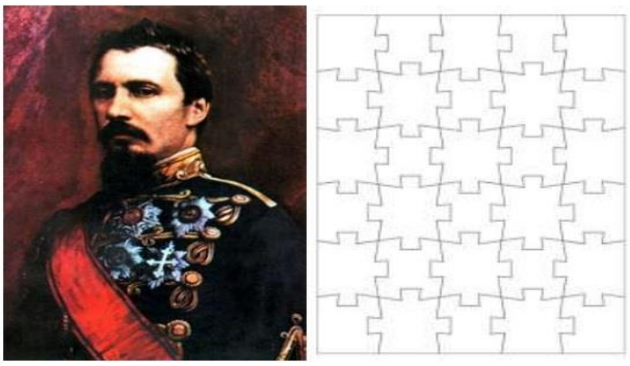

30 p imaginea completata+ 10 p recunoa;terea domnitorului=40 p

10p oficiu

MODEL SUBIECT
SUBSECŢIUNEA „primar –clasa a IV-a”

I.Recunoaşteţi imaginile:

……

……

1x3=3p

II.Uniţi imaginea cu numele conducătorului:

Decebal Ştefan cel Mare Alexandru Ioan Cuza Mihai Viteazul Mircea cel Bătrân Carol I

1x7=7p

III.Alege varianta corectă de răspuns:

1.Geto-dacii făceau parte din neamul:
a) tracilor; b)grecilor; c)germanilor;

2. Ştefan cel Mare a fost conducătorul:
a) Țării Românești b) Transilvaniei c) Moldovei

3. Țara Românească a fost condusă de:
a) Alexandru cel Bun b) Iancu de Hunedoara c) Mircea cel Bătrân

4. Întemeietorul Țării Românești a fost:
a) Dobrotici b) Basarab I c) Bogdan

5. Lupta de la Rovine a avut loc în timpul lui:
a) Mircea cel Bătrân b) Ștefan cel Mare c) Vlad Țepeș

6. Cel care a unit pentru prima dată Țările Române a fost:
a) Alexandru Ioan Cuza b) Mihai - Viteazul c) Gelu

7. Tributul însemna:
a) o înțelegere militară b) o sumă de bani plătită anual c) prada de război luată de învingător

8.Mircea cel Bătrân s-a luptat cu sultanul turcilor:
a) Mahomed al II –lea b) Baiazid c) Pașa Hassan

9. Cetatea de scaun a Țării Românești a fost la :
a) Suceava b) Iași c) Târgoviște

10. În timpul cărui domnitor apare prima atestare documentare a Bucureștiului?
a) Mircea cel Bătrân b) Vlad Țepeș c) Ștefan cel Mare

2x10p=20p

IV.Realizează corespondența.

Sarmizegetusa	Dragoș-Vodă
Mănăstirea Putna	Basarab I
Bătălia de la Rovine	Roma
Vînătoarea zimbrului	Mihai Viteazul
Columna lui Traian	Unirea de la 1859
Alexandru Ioan Cuza	Mircea cel Bătrân
Călugăreni	Ștefan cel Mare
Posada	Dacia

2x8=16p

V.Adevărat (A) sau fals (F)

Propoziția	**A**	**F**
1.Pe vremea lui Mircea cel Bătrân s-a construit podul peste Dunăre la Drobeta.		
2. Dragoş a fost întemeietorul Transilvaniei		
3. Molda era căţelusa lui Ştefan cel Mare.		
4. Mircea cel Bătrân a câştigat bătălia de la Rovine.		
5. Vlad Tepeş a fost domnitorul Ţării Româneşti		
6. După fiecare bătălie Ştefan cel Mare construia o şcoală		
7. Vlad Tepeş a realizat Unirea Moldovei cu Ţara Românească.		
8. Carol I a fost primul rege al României.		
9.Basarab I a fost întemeietorul Ţării Româneşti		
10.Unirea realizată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza a avut loc la 1 decembrie 1918		

2x10p=20p

VI. Identificați anii și încadrați în secole următoarele evenimente istorice. Ordonați cronologic evenimentele scriind cifra corespunzătoare în căsuțe:

- ☐ Unirea Principatelor Române (an……./secol……..)
- ☐ Marea Unire de la Alba Iulia (an……./secol……..)
- ☐ Primul război dintre daci și romani (an……./secol……..)
- ☐ Lupta de la Vaslui (an……./secol……..)
- ☐ Războiul de Independență (an……./secol……..)
- ☐ Unirea celor trei Țări Române de către Mihai- Viteazul (an……./secol……..)

Identificarea anilor 1x6=6p
Incadrarea in secole 2x6=12p
Ordonarea evenimentelor 1x6=6 p

10 puncte din oficiu

SINTEZĂ - V-VIII

Rezistența antiotomană și diplomația în secolul al XV-lea – Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare

În secolul al XV-lea, expansiunea Imperiul Otoman în Europa de Sud-Est a impus o reorganizare profundă a raporturilor politice și militare din spațiul românesc. După cucerirea Constantinopolului ***în 1453 de către Mehmed al II-lea***, presiunea otomană asupra Țărilor Române a devenit constantă, generând forme diferite de rezistență: cruciadă ofensivă, confruntare directă și diplomație de echilibru.

În acest context se afirmă trei personalități fundamentale: ***Iancu de Hunedoara***, **Vlad Țepeș** și **Ștefan cel Mare**, fiecare reprezentând un model politic distinct de reacție la expansiunea otomană.

IANCU DE HUNEDOARA provine dintr-o familie de origine română integrată în nobilimea Regatului Ungariei, *tatăl său fiind Voicu, cneaz al Hunedoarei*. Ascensiunea sa politică este rapidă: devine ***Ban de Severin***, apoi ***voievod al Transilvaniei*** și, în final, ***comandant al armatei regale maghiare și guvernator al Ungariei***. Din centrul său de putere, Castelul Corvinilor[1], el coordonează cea mai importantă ofensivă creștină a epocii.

Între anii 1443-1444, Iancu conduce Campania cea lungă[2], o expediție militară în Balcani care produce o serie de victorii împotriva otomanilor și obligă Poarta să accepte negocierea. Rezultatul este Pacea de la Seghedin[3], un armistițiu avantajos pentru regatul maghiar. Totuși, sub influența idealului cruciat promovat de Papalitate, pacea este încălcată, ceea ce duce la dezastrul de la **Cruciada de la Varna[4]**, unde coaliția creștină este înfrântă decisiv.

În ciuda acestui eșec, Iancu își confirmă reputația militară prin victoria de la Bătălia de la Belgrad, care oprește înaintarea otomană spre Europa Centrală. **Iancu își atinge apogeul carierei prin organizarea apărării Belgradului în 1456**. Bătălia de la Belgrad reprezintă una dintre cele mai importante victorii defensive ale Europei medievale: forțele otomane conduse de Mehmed al II-lea sunt respinse, iar expansiunea spre Europa Centrală este temporar blocată. Această victorie îi consolidează reputația de apărător al creștinătății, dar moartea sa, survenită

[1] https://whitetown.sk/ro/castelulcorvinilorhuniazilor/?utm_source=chatgpt.com
[2] https://istoriiregasite.wordpress.com/2011/11/24/iancu-de-hunedoara-1441-1456/
[3] Tratatul prevedea o pace pe 10 ani, eliberarea prizonierilor, plata unor despăgubiri și eliberarea orașelor Niș și Sofia.
[4] https://historia.ro/sectiune/calendar/calendar-10-noiembrie-1444-batalia-de-la-varna 567090.html?utm_source=chatgpt.com

la scurt timp din cauza ciumei, întrerupe brusc această carieră. În tradiția occidentală, figura sa este asociată simbolic cu apărarea Europei, fiind perceput ca un lider providențial al luptei antiotomane. În 1456, Papa Calixt al III-lea a ordonat bisericilor catolice să bată clopotele la amiază pentru a glorifica victoria lui Iancu de Hunedoara împotriva otomanilor la Belgrad. Papa a ordonat ca piatra funerară să se inscripționeze: **”S-a stins lumina lumii”.**

Moartea sa, survenită în același an din cauza ciumei, este urmată de o puternică încărcătură simbolică în lumea creștină occidentală, unde este perceput ca un apărător al credinței, iar în tradiția catolică este evocată imaginea sa ca „lumina lumii stinsă”.

Bibliografie: Manualul de Istorie, clasa a VIII-a

În contrast, **VLAD ȚEPEȘ** adoptă un model radical diferit de rezistență. Născut **la Sighișoara în anul 1430 sau 1431**, fiu al lui Vlad Dracul și nepot al lui Mircea cel Bătrân, el devine domn al Țării Românești într-un context geopolitic extrem de tensionat. Țara Românească se află între Imperiul Otoman și Regatul Ungariei, fiind supusă presiunilor simultane ale ambelor puteri.

Domniile sale:

1448 – prima domnie scurtă (susținută de otomani)

1456–1462 – domnia principală (perioada antiotomană)

1476 – a treia domnie (foarte scurtă)

Vlad Țepeș urcă pe tronul Țării Românești în 1448, într-o domnie scurtă. Adevărata sa afirmare politică are loc însă în a doua domnie, 1456–1462, perioadă în care își consolidează autoritatea și dezvoltă o politică antiotomană activă. După o întrerupere a puterii, va reveni pentru o ultimă domnie în 1476, de scurtă durată, într-un context de criză politică.

Un moment important al începutului domniei sale stabile îl reprezintă anul 1459, când este atestată documentar pentru prima dată așezarea București ca reședință domnească. Această mutare reflectă procesul de centralizare a puterii și orientarea strategică spre sudul țării, în apropierea liniei Dunării, zonă de contact direct cu Imperiul Otoman.

Conflictul major al domniei sale se desfășoară în anul 1462, când Vlad refuză plata tributului către otomani și intră în confruntare directă cu sultanul Mehmed al II-lea. Campania otomană împotriva Țării Românești declanșează o serie de acțiuni militare intense, în care Vlad adoptă o strategie de tip asimetric, bazată pe atacuri rapide, surpriză și presiune psihologică.

Cel mai cunoscut episod este **atacul de noapte din 1462**[5], când Vlad organizează un raid asupra taberei otomane, cu scopul de a crea panică și dezorganizare în rândul armatei inamice. Această acțiune nu urmărește o victorie convențională, ci slăbirea moralului adversarului și întârzierea avansului militar otoman.

Tot în anul 1462, Vlad desfășoară și incursiuni la sud de Dunăre, extinzând conflictul pe teritoriul controlat de otomani. Aceste acțiuni includ raiduri în spațiul balcanic, inclusiv în zona Bosniei, cu scopul de a destabiliza infrastructura militară otomană și de a muta presiunea războiului dincolo de granițele Țării Românești.

În plan intern, Vlad Țepeș se remarcă printr-o politică de centralizare autoritară. El limitează puterea boierimii și impune un control strict asupra administrației, utilizând pedepse exemplare pentru a preveni revoltele interne. Această strategie urmărește consolidarea statului într-un context extern extrem de instabil, în care supraviețuirea politică depinde de capacitatea de mobilizare rapidă a resurselor.

În plan extern, relațiile sale cu Regatul Ungariei sunt fluctuante. Inițial aliat al regelui Matei Corvin, Vlad ajunge ulterior să piardă sprijinul politic al acestuia, ceea ce duce la izolarea sa și la detenția sa în Ungaria pentru o perioadă. Această evoluție reflectă fragilitatea echilibrului diplomatic în Europa Centrală a secolului al XV-lea.

Din punct de vedere militar, Vlad Țepeș reprezintă un model de conducător care combină apărarea teritorială cu ofensiva preventivă. Spre deosebire de alți contemporani, el nu se limitează la apărarea granițelor, ci încearcă să ducă războiul pe teritoriul inamic, folosind tactici neconvenționale.

În tradiția istorică, Vlad Țepeș devine o figură controversată: pe de o parte, conducător eficient în condiții de criză, iar pe de altă parte, asociat cu metode extreme de guvernare. Imaginea sa este amplificată ulterior în surse occidentale, devenind una dintre cele mai cunoscute figuri medievale din Europa de Sud-Est.

În concluzie, domnia lui Vlad Țepeș ilustrează un model de conducere bazat pe autoritate centralizată, război asimetric și reacție directă la presiunea otomană, dar limitat de instabilitatea diplomatică și de dependența de echilibrul fragil al marilor puteri regionale.

Bibliografie: Manualul de Istorie, clasa a VIII-a

[5] https://www.unitischimbam.ro/atacul-de-noapte-17-iunie-1462/

Ștefan cel Mare se naște în jurul anului 1433, fiind fiul lui Bogdan al II-lea. Urcă pe tron în anul 1457, într-un context intern instabil, marcat de lupte între marii boieri și de intervenții externe. Preluarea puterii se face prin confruntarea cu Petru Aron, iar consolidarea domniei sale marchează începutul uneia dintre cele mai lungi și stabile conduceri din Evul Mediu românesc: 1457–1504, adică 47 de ani de domnie continuă.

Ștefan cel Mare reprezintă modelul cel mai echilibrat și complex de conducere. Fiul lui Bogdan al II-lea, își consolidează rapid autoritatea internă, eliminând rivalii politici. Domnia sa de aproape o jumătate de secol se desfășoară într-un context de presiune constantă exercitată de Imperiul Otoman, Regatul Poloniei, Regatul Ungariei și, în est, Hoarda de Aur.

În a doua jumătate a secolului al XV-lea, spațiul est-european este dominat de expansiunea Imperiul Otoman, mai ales după consolidarea acestuia sub conducerea lui Mehmed al II-lea. În acest context, Ștefan cel Mare devine una dintre cele mai importante figuri politice și militare ale Europei de Sud-Est, reușind să mențină independența Moldovei printr-un echilibru între război, diplomație și alianțe strategice.

În plan militar, Ștefan se confruntă constant cu presiunea maghiară, tătară și otomană.

Un prim moment important în afirmarea sa militară este conflictul cu Regatul Ungariei. **În 1467, regele Matei Corvin invadează Moldova**, însă campania se încheie cu înfrângerea sa **în bătălia de la Baia**. Ștefan folosește tactica surprizei, atacând noaptea și provocând dezorganizarea armatei ungare. Această victorie confirmă capacitatea Moldovei de a respinge intervențiile externe și de a-și apăra autonomia.

Din Est, Ștefan se confruntă cu forțele tătare, urmași ai Hoardei de Aur. În **1470, obține o victorie importantă la bătălia de la Lipnic**, consolidând securitatea frontierei estice și limitând incursiunile tătare în Moldova.

Momentul de apogeu al puterii sale este anul 1475, când obține o victorie decisivă în Bătălia de la Vaslui. Această confruntare reprezintă una dintre cele mai mari înfrângeri suferite de Imperiul Otoman în Europa secolului al XV-lea, armata moldoveană reușind să valorifice terenul dificil, condițiile climatice și organizarea superioară a forțelor locale. Victoria consolidează temporar prestigiul Moldovei în spațiul european și îl transformă pe Ștefan într-un lider recunoscut la nivel regional.

Un an mai târziu, **în 1476, are loc Bătălia de la Războieni**, în care Ștefan este înfrânt de forțele otomane. Cu toate acestea, înfrângerea nu duce la pierderea statului, deoarece domnitorul adoptă o strategie de retragere organizată și continuă rezistența din cetăți. Această capacitate de refacere rapidă a echilibrului politic arată reziliența sistemului de conducere moldovenesc.

Un alt moment esențial al domniei îl constituie conflictul cu Regatul Poloniei. Deși inițial aliat cu Cazimir al IV-lea, Ștefan intră ulterior în conflict cu succesorii acestuia. **În 1497, armata polonă este înfrântă în bătălia din Codrii Cosminului**, unde Ștefan folosește terenul împădurit pentru a ambusca și distruge forțele invadatoare. Această victorie demonstrează încă o dată eficiența tacticilor defensive și a cunoașterii terenului.

Un element esențial al politicii sale militare îl reprezintă sistemul defensiv bazat pe cetăți. Printre acestea, un rol important îl are Cetatea Neamț, parte a rețelei de fortificații care permite apărarea eficientă și întârzierea avansului inamic. Acest sistem defensiv este completat de mobilizarea rapidă a armatei și de utilizarea terenului accidentat ca avantaj strategic.

În plan diplomatic, Ștefan adoptă o politică extrem de flexibilă. Prin **Tratatul de la Colomeea**, el recunoaște suzeranitatea lui Cazimir al IV-lea în schimbul sprijinului politic. Relațiile cu Matei Corvin oscilează între conflict și reconciliere, reflectând realitatea politică fluidă a epocii. În același timp, el acceptă temporar plata tributului către otomani, demonstrând pragmatism politic.

Diplomația lui Ștefan depășește însă cadrul regional. Domnitorul stabilește legături cu puteri occidentale, precum Republica Veneția și Vaticanul. În urma victoriei de la Vaslui, Ștefan trimite scrisori către principii creștini europeni, solicitând sprijin pentru o cruciadă antiotomană. Aceste demersuri îl integrează în sistemul politic european și îi aduc recunoaștere internațională, fiind perceput ca unul dintre principalii apărători ai creștinătății răsăritene.

Diplomația sa politică este completată de alianțe matrimoniale strategice: **căsătoria cu Evdochia de Kiev** întărește legăturile cu lumea slavă, **Maria de Mangop aduce conexiuni bizantino-pontice**, iar **Maria Voichița** consolidează stabilitatea dinastică internă.

În concluzie, Ștefan cel Mare se remarcă printr-o capacitate excepțională de a combina acțiunea militară cu diplomația. Prin victorii precum Baia, Lipnic, Vaslui și Codrii Cosminului, dar și prin tratate, alianțe și relații externe extinse până la Veneția și Vatican, el reușește să mențină echilibrul politic al Moldovei într-o epocă dominată de confruntări majore.

Bibliografie: Manualul de Istorie, clasa a VIII-a

STUDIU COMPARATIV

Iancu de Hunedoara – Vlad Țepeș – Ștefan cel Mare

MODELE DE REZISTENȚĂ ȘI CONTINUITATE POLITICĂ

Cele trei personalități nu trebuie privite izolat, ci ca parte a unui sistem de rezistență regională antiotomană, în care experiența și sprijinul politic se transmit între generații.

Iancu de Hunedoara reprezintă prima mare figură a acestei rezistențe, un lider militar de anvergură europeană, implicat în organizarea cruciadelor și în apărarea Europei Centrale. Curtea sa devine un adevărat centru politic și militar, unde se formează și se afirmă viitori conducători ai spațiului românesc.

În acest context, atât Vlad Țepeș, cât și Ștefan cel Mare beneficiază, în anumite momente ale vieții lor, de sprijinul lui Iancu de Hunedoara sau al mediului politic controlat de acesta. Prezența lor în sfera de influență a lui Iancu le oferă:

- experiență militară
- sprijin politic pentru accederea la tron
- integrarea într-un sistem mai larg de alianțe antiotomane

Această legătură explică, în parte, continuitatea luptei antiotomane după moartea lui Iancu (1456), când inițiativa este preluată de Vlad Țepeș și, mai ales, de Ștefan cel Mare.

Vlad Țepeș dezvoltă un model de rezistență bazat pe acțiune directă, război psihologic și confruntare frontală cu Mehmed al II-lea, dar rămâne limitat de instabilitatea diplomatică.

În schimb, Ștefan cel Mare duce mai departe această moștenire, dar o adaptează, construind un model mai echilibrat, în care acțiunea militară este susținută de o diplomație complexă și de alianțe externe extinse până la Republica Veneția și Vaticanul.

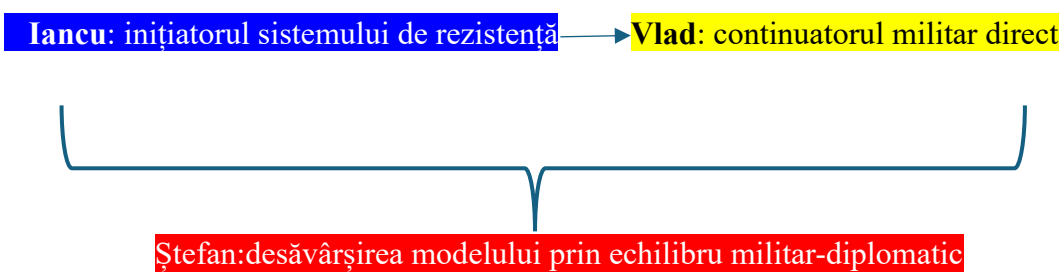

SPAȚIILE ISTORICE ȘI POZIȚIA GEOPOLITICĂ

Iancu de Hunedoara acționează în cadrul Regatului Ungariei, având ca bază Transilvania, spațiu integrat politic Europei Centrale. Acest lucru îi permite accesul la resurse militare mai mari și la alianțe occidentale, dar îl implică și în politica europeană a cruciadelor.

Vlad Țepeș conduce Țara Românească, stat de frontieră între Imperiul Otoman și Regatul Ungariei. Poziția sa este cea mai vulnerabilă, fiind expus direct presiunii otomane la Dunăre și depinzând de echilibrul dintre marile puteri.

Ștefan cel Mare conduce Moldova, situată între Imperiul Otoman, Polonia și Ungaria, dar și în vecinătatea stepelor controlate anterior de Hoarda de Aur. Această poziție îi permite o mai mare flexibilitate diplomatică, dar îl obligă să gestioneze simultan mai multe direcții de conflict.

CONFRUNTĂRI MILITARE CÂȘTIGATE

Iancu de Hunedoara obține victorii importante în ***Campania cea lungă*** și, mai ales, în ***Bătălia de la Belgrad***, unde oprește înaintarea otomană spre Europa Centrală. Aceste succese îl transformă într-un lider militar de anvergură europeană.

Vlad Țepeș se remarcă prin campania din 1462, în care, prin atacuri de hărțuire și prin ***celebrul "Atac de noapte" împotriva lui Mehmed al II-lea***, reușește să destabilizeze armata otomană și să o determine să se retragă temporar.

Ștefan cel Mare obține un număr mai mare de victorii, pe multiple fronturi: ***Bătălia de la Baia*** împotriva lui Matei Corvin, ***Bătălia de la Lipnic*** împotriva tătarilor conduși de Mamac, ***Bătălia de la Vaslui*** împotriva otomanilor și ***Bătălia din Codrii Cosminului*** împotriva polonilor.

CONFRUNTĂRI PIERDUTE

Iancu de Hunedoara suferă o înfrângere majoră în ***Cruciada de la Varna***, unde armata creștină este distrusă, iar regele Ungariei, Vladislav moare. Această înfrângere marchează eșecul unei mari încercări de ofensivă antiotomană.

Vlad Țepeș nu pierde o bătălie decisivă pe câmpul de luptă în sens clasic, dar pierde controlul politic al țării în 1462, fiind înlăturat de pe tron și ulterior închis. Astfel, eșecul său este mai degrabă diplomatic decât militar.

Ștefan cel Mare este înfrânt la Bătălia de la Războieni, însă reușește să evite consecințele politice majore, menținând statul funcțional și continuând rezistența.

DIPLOMAȚIA

Iancu de Hunedoara este integrat în sistemul diplomatic al Europei occidentale, subordonat Ungariei și implicit Papalității, a promovat ideea de cruciadă. Diplomația sa este însă subordonată unor factori de decizie, cum se vede în cazul reluării războiului după Pacea de la **Seghedin**.

Vlad Țepeș poartă o diplomație limitată, fragilă. Relațiile sale tensionate cu Matei Corvin duc la pierderea sprijinului politic, ceea ce îi slăbește poziția internă și externă.

Ștefan cel Mare dezvoltă cea mai complexă diplomație dintre cei trei. El încheie tratate precum Tratatul de la Colomeea, întreține relații cu Republica Veneția și Vaticanul și utilizează alianțe matrimoniale pentru consolidarea poziției politice. Diplomația sa este pragmatică și adaptabilă.

URMAȘI ȘI CONTINUITATE POLITICĂ

Iancu de Hunedoara nu întemeiază o dinastie directă în sens clasic românesc, dar influența sa continuă prin fiul său, **Matia (Matei) Corvin**, care devine unul dintre cei mai **importanți regi ai Ungariei**.

Vlad Țepeș nu reușește să asigure o succesiune stabilă, iar după moartea sa, Țara Românească rămâne marcată de instabilitate politică și intervenții externe.

Ștefan cel Mare reușește să asigure continuitatea dinastică prin fiul său, **Bogdan al III-lea**, menținând stabilitatea statului și după moartea sa.

CONCLUZII

Cele trei personalități ilustrează modele distincte de conducere:

- **Iancu de Hunedoara** → lider militar european, orientat spre ofensivă și cruciadă.
- **Vlad Țepeș** → conducător autoritar de frontieră, eficient militar, dar vulnerabil diplomatic.
- **Ștefan cel Mare** → model echilibrat, combinând războiul, diplomația și stabilitatea internă.

Structura subiectului

La această ediție, la secțiunea Gimnaziu a concursului ***ArtIst***, concurenții înscriși, indiferent de subsecțiune, la proba scrisă vor susține același subiect, axat pe cele trei personalități ale evului mediu românesc: Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare. Organizatorii doresc să omagieze ***"anul Iancu de Hunedoara"***, așa cum se cuvine.

Structura subiectelor este următoarea:

Subiectul I (25 puncte) – itemi obiectivi

Va include itemi ***alegere multiplă; alegere dual; asociere***, vizând verificarea cunoștințelor de bază (evenimente, personalități, spații istorice).

Subiectul al II-lea (40 puncte) – lucru pe text

Candidații vor primi două surse istorice pe baza cărora vor rezolva cerințe precum:

- precizarea secolului la care se referă sursa;
- identificarea unui spațiu istoric menționat;
- identificarea unor elemente comune ambelor surse;
- menționarea sursei care susține o anumită afirmație;
- completarea cu informații suplimentare (de exemplu, menționarea unei personalități sau a unei confruntări militare care nu se regăsesc în sursele date).

Subiectul al III-lea (25 puncte) – eseu (maxim o pagină)

Redactarea unui eseu pe baza tematicii propuse, cu valorificarea cunoștințelor istorice și respectarea cerințelor de organizare și coerență a discursului.